

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Кримінальне судочинство у Галичині за австрійським кримінально-процесуальним кодексом 1873 року» здобувача ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» Галабурди Тараса Ігоровича

1. Актуальність теми дисертації

У сучасних умовах зростає роль наукових досліджень з історії становлення і розвитку судової влади в Україні. Ці дослідження дають змогу об'єктивно вивчити й узагальнити закономірності формування та розвитку суду і судочинства в Україні, а на підставі наукових результатів дійти висновків та пропозицій, важливих для української юридичної науки й практики реформування судової влади та системи правосуддя, яке здійснюється на засадах верховенства права й орієнтується на європейські стандарти. У зв'язку з цим дотепер ще залишаються актуальними наукові дослідження, які дозволяють творчо переосмислити накопичений національний історичний досвід у сфері судочинства, а відтак визначити пріоритети подальшого розвитку сучасної судової системи України. З цих теоретичних і практичних міркувань значний інтерес викликає вивчення історії судової влади в Україні.

Однією з найменш вивчених історико-правових проблем цієї тематики є формування й функціонування правових засад здійснення кримінального судочинства в Галичині у складі Австро-Угорщини за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р. Попри те, що Австро-Угорщина проіснувала понад п'ятдесят років, австрійським парламентом було розроблено і прийнято ефективний Кримінально-процесуальний кодекс 1873 р., у якому було враховано прогресивні правові досягнення тогочасних провідних європейських держав. У ньому містилися значно досконаліші випробувані юридичною практикою кримінально-процесуальні положення щодо здійснення кримінального судочинства у порівнянні з попередніми періодами, він характеризувався демократично-ліберальними підходами у встановленні істини під час розгляду і вирішення кримінальної справи та високим як для того часу рівнем юридичної техніки. Його можна вважати одним із найбільш досконалих кримінально-процесуальних кодексів свого часу. Цей Кодекс чинний в Австрії й сьогодні з багатьма змінами і доповненнями, в останній редакції від 9 грудня 1975 р. (зі змінами, внесеними у 2011 р.).

Історико-правові аспекти формування й функціонування правових засад здійснення кримінального судочинства в Галичині у складі Австро-Угорщини за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р. мають безперечно велике пізнавальне, історико-теоретичне та практичне значення.

Дослідження в історико-правовому контексті дає змогу, крім того, заповнити прогалини в історико-юридичному знанні про еволюцію правового регулювання здійснення кримінального судочинства в Галичині у складі Австро-Угорщини за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р. і на цій основі досягти головної мети – створення неупередженої об'єктивної концепції розвитку на українських землях європейського права й держави, поєднання історико-правового досвіду національного права та системи законодавства з розв'язання їх актуальних проблем у сучасних умовах євроінтеграційних процесів.

Актуальність теми дисертаційного дослідження продиктовано і станом її розробки, недоліками й здобутками, які вимагають об'єктивного й всебічного їх аналізу, глибокого осмислення цієї важливої історико-правової проблеми. Цілком закономірно, що різні аспекти історичного досвіду розвитку формування й функціонування правових засад здійснення кримінального судочинства в Галичині у складі Австро-Угорщини за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р. привертали увагу різних дослідників, в тому числі істориків держави і права.

Однак, до цього часу не було фундаментального, комплексного історико-правового дослідження проблем формування й функціонування правових засад здійснення кримінального судочинства в Галичині у складі Австро-Угорщини за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р., їх ролі й значення для розвитку науки історії права і держави.

На сучасному етапі постає нагальна потреба у нових історико-правових дослідженнях, в яких на основі всебічного аналізу та неупередженого ставлення необхідно вивчити й узагальнити досвід функціонування кримінально-процесуального судочинства на українських землях, зокрема під владою Австро-Угорщини.

З вивченням й узагальненням історичного досвіду здійснення кримінального судочинства в Галичині у складі Австро-Угорщини за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р. сучасна історико-правова наука одержить змогу об'єктивно переосмислити окремі правові ідеї, положення, принципи, випробувані історичним досвідом, а відтак використати в доцільних межах цей досвід для удосконалення кримінально-процесуального законодавства. Саме ці міркування визначили актуальність теми дослідження та зумовили її вибір.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційне дослідження виконане в межах тем наукової роботи кафедри історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка «Актуальні

проблеми історії права і держави, правових учень та української правової думки», номер державної реєстрації 0118U000623.

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому вперше на дисертаційному рівні здійснено комплексне історико-правове дослідження особливостей кримінального судочинства у Галичині за австрійським кримінально-процесуальним кодексом 1873 року.

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення історичного досвіду здійснення кримінального судочинства у Галичині за австрійським кримінально-процесуальним кодексом 1873 року.

Дослідження цієї важливої наукової проблеми надало можливість розкрити особливості кримінально-правової політики Австро-Угорської монархії у другій половині XIX ст., показати її еволюцію в межах історико-правового процесу та зазначити, що кодифікація австрійського кримінально-процесуального законодавства відіграла важливу роль у створенні єдиного порядку кримінального судочинства, зокрема щодо розкриття злочинів та призначення судом покарання за їх вчинення.

Т.І. Галабурдою наголошено, що однією з найважливіших особливостей становлення і розвитку правового регулювання австрійського кримінального судочинства наприкінці XVIII – першій половині XIX ст. було те, що на початкових етапах пріоритетною була галузь кримінального права, а норми кримінального процесу містилися у кримінальних кодексах, але з впливом ідей гуманізму в другій половині XIX ст. законодавець розділив норми кримінального права і процесу в окремі акти. Зміни, що відбулися у Габсбурзькій монархії після революційних подій 1848–1849 рр., опиралися на широкомасштабну реформу політичної та правової системи Австрійської держави.

Дисертантом з'ясовано, що австрійський КПК 1873 р. перебував у нерозривному зв'язку із попередніми законами, що регулювали кримінальне судочинство Австрії, зокрема, з КПК 1850 р., на підставі якого КПК 1873 р. здійснив повернення до багатьох прогресивних засад та положень. Водночас судова практика і наукова література, що сформувалася за час дії КПК 1853 р. в низці тих положеннях, що не були скасовані чинним КПК 1873 р. або встановлені в інших нормативно-правових актах, продовжувала діяти у тих самих правових межах.

Результати досліджень, які наведені у дисертаційній роботі та опубліковані у наукових статтях, належать автору і є його науковим доробком.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Одержані результати є науково обґрунтованими і достовірними, оскільки повністю підтверджуються сучасними та взаємодоповнюючими методами

досліджень. Одержані результати багаторазово апробовано у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях та перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях, в тому числі у наукових виданнях іноземних держав.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

У дисертаційній роботі вперше:

– конкретизовано, що однією з особливостей австрійського КПК 1850 р. було те, що хоча він і був затверджений для всієї імперії, проте не набрав чинності в усіх краях. Територіальне обмеження реалізації ліберальної моделі кримінального судочинства випливало з ініціативи австрійського парламенту. Позитивним було те, що КПК 1850 р. довів, наскільки важливим є принцип соціальної справедливості у конституційному забезпеченні незалежності судової влади та суддів. Зазначено, що централізація австрійської влади та відхід від демократичних принципів кримінального процесу спричинило до введення Кримінально-процесуального кодексу 1853 р. (далі – КПК 1853 р.). Кодекс частково повернувся до моделі інквізиційного процесу й сприяв бюрократичному формалізму та зробив центральним елементом кримінального судочинства стадію досудового розслідування, скасував суд присяжних та відновив негативну теорію доказів. Наголошено на тому, що КПК 1853 р., особливо у контексті досудового розслідування, мав вагомий вплив на розвиток кримінального судочинства та суддів, що вже застосовували австрійський КПК 1873 р.;

– з'ясовано, що австрійський КПК 1873 р. перебував у нерозривному зв'язку із попередніми законами, що регулювали кримінальне судочинство Австрії, зокрема, з КПК 1850 р., на підставі якого КПК 1873 р. здійснив повернення до багатьох прогресивних засад та положень. Водночас судова практика і наукова література, що сформувалася за час дії КПК 1853 р. в низці тих положень, що не були скасовані чинним КПК 1873 р. або встановлені в інших нормативно-правових актах, продовжувала діяти у тих самих правових межах;

– конкретизовано джерела, уточнено структуру та всебічно проаналізовано основні положення КПК 1873 р. Обґрунтовано, що процес кодифікації австрійського кримінально-процесуального права тривав 13 років, упродовж яких було розроблено 10 законопроектів, більшість з яких навіть не були спрямовані на подальшу роботу. КПК 1873 р. можна вважати одним із найбільш досконалих кримінально-процесуальних кодексів свого часу, який остаточно закріплював змішаний процес, впровадив доказовий процес в рамках публічного й незалежного судового розгляду. Такий підхід дозволив використовувати норми КПК 1873 р. і новим незалежним державам, котрі

постали 1918 р. після розпаду імперії Габсбургів. З прийняттям КПК 1873 р. порядок здійснення кримінального судочинства ґрунтувався на принципах законності, об'єктивної істини, усності та безпосередності, гласності, змагальності, презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, ініціювання судочинства лише за наявності скарги, забезпечення недоторканності права власності, вільної оцінки доказів судом, поваги до людської гідності, недопустимість повороту до гіршого, судового захисту порушених прав;

– охарактеризовано класифікацію доказів за австрійським КПК 1873 р., котрі поділялися на докази щодо їх джерела та щодо їх предмета. Докази щодо їх джерела були додатково розділені на прямі докази і непрямі докази. Джерелом прямих доказів могли бути лише висновки, зроблені особисто суддею або третіми сторонами, які потім повідомляли суддю про них, а підставою для непрямих доказів послужили висновки судді, які полягали у встановленні достовірності факту, що були предметом доказів. Докази щодо предмета обвинувачення поділялися на обвинувальні докази та виправдувальні докази. Вказано, що тодішня правова література пов'язувала поняття доказів з поняттям засобів доказування, які розумілися як будь-яка процесуальна діяльність, що дозволяє отримати докази у суді. В австрійському кримінальному судочинстві виділяли такі засоби доказування: огляд, висновки експертів, показання свідків, показання підозрюваного (обвинуваченого), листи й документи та узгодження кількох непрямих доказів тощо. Велику увагу в кодексі було приділено експертам, що мали два завдання: перше – вивчення матеріальних доказів, друге – подання відповідних висновків експертизи та їх обґрунтування. Виклик експертів залежав від волі судді, за загальним правилом суддя викликав двох експертів;

– здійснено порівняння норм кримінально-процесуальних кодексів 1850 і 1853 рр. із нормами КПК 1873 р. щодо юрисдикції суду, звідки випливає, що положення КПК 1853 р. по суті містили аналогічні за змістом положення КПК 1850 р. про юрисдикцію, оскільки, відповідні процесуальні норми довели свою ефективність на практиці. Австрійський КПК 1873 р. встановлював загальну й виняткову юрисдикцію, критерієм котрих був персональний характер, а саме правовідносини, що вирішувалися у військових судах, а також, правовідносини, що регулювалися міжнародним правом. Охарактеризовано юрисдикцію суду, котра поділялася на територіальну, яка могла бути: звичайною (що ґрунтувалася на загальних положеннях закону) й надзвичайна (базувалася на винятковому положенні, що існувало тільки для певної особливої справи, що стосувалося чисто зовнішніх й випадкових обставин, які вимагали для вирішення конкретної справи залучення іншого суду), а також предметну (родову);

– наукові знання про КПК 1873 р., який врегульовував положення про експертний висновок як самостійний доказовий засіб у кримінальному судочинстві, котрі були включені у главі XI, де, також містилися положення про огляд місця події. Водночас простежувалася тенденція замість експертів – приватних осіб залучати державні установи та інститути у деяких сферах, наприклад фінансовій, медичній та ін.;

– історико-правові знання, що вказують на особливості проведення попереднього розслідування у кримінальному судочинстві за австрійським КПК 1873 р., яке використовувало слідчу (інквізиційну) засаду, модифіковану принципом скарговості (обвинувачення), яка полягала в тому, що слідчий суддя не мав право розпочати попереднє розслідування без внесення скарги прокурора. Однак, коли таке внесення було зроблено, то слідчий суддя самостійно розпочинав слідство, і його дії спрямовувалися на встановлення обставин кримінально-караного діяння та викриття винного;

– історико-правові знання про вирішення спорів щодо юрисдикції судів у сфері кримінального судочинства у справах, які не належали до його підсудності, які полягали у тому, що навіть у випадку, коли суд до підсудності якого не належала відповідна кримінальна справа проводив розслідування такої справи, оскільки він вважав себе компетентним, не було ніяких підстав заявляти, що такі процесуальні діяння були недійсними, а практика кримінального судочинства вимагала визнання таких діянь дійсними, бо за певних обставин повторення одних і тих самих процесуальних дій було неможливим;

Набули подальшого розвитку положення про те, що:

– наукові аргументи про те, що КПК 1873 р. та прийняті інші закони, що регулювали кримінально-процесуальні відносини, займали важливе місце в правовій системі, де КПК був основним процесуальним законом, що регулював кримінальне судочинство у Галичині до розпаду Австро-Угорщини;

– наукові знання, про те, що за КПК 1873 р. усі сторони володіли рівноправністю, але у дечому права обвинуваченого були навіть ширші – як от право останнього голосу. Суддя вирішуючи кримінальну справу, самостійно тлумачив закон згідно зі своїми переконаннями, не був пов'язаний тлумаченнями інших судів, тобто судження по аналогії не допускалося;

– історико-правові знання про етапи створення КПК 1873 р., порядок набрання чинності та особливості його структури, а також наукові погляди про те, що КПК 1873 р. передбачав демократичний підхід щодо розгляду кримінальних справ за участю присяжних засідателів;

– наукові знання про касаційну скаргу на вирок суду як без, так і за участі присяжних, що подавалася до Верховного судового і касаційного трибуналу у Відні.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Публікації у періодичних наукових виданнях інших держав з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача

1. Halaburda T. Submitting a complaint and preparing criminal cases for proceedings under the Austrian Code of Criminal Procedure 1873. *Recht der Osteuropäischen Staaten (ReOS)*. 2020. №3. S. 23–27.

6.2. Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

1. Галабурда Т. І. Передумови кодифікації австрійського кримінального процесуального законодавства (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.). *Юридичний вісник Національного університету Одеська юридична академія*. 2017 № 2. С. 213–219.
2. Галабурда Т. І. Етапи кодифікації австрійського кримінально-процесуального законодавства (XVI–XVIII ст.). *Науковий Вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2017. Випуск 47. Том 1. С.7-11.
3. Галабурда Т. І. Етапи кодифікації австрійського кримінально-процесуального законодавства (XVIII–XIX ст.). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2018. Випуск 66. С. 58–66.
4. Галабурда Т. І. Джерела та структура австрійського Кримінально-процесуального кодексу 1873 р. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2019. Випуск 40. С. 12–16.
5. Галабурда Т. І. Докази й доказування в австрійському кримінальному судочинстві за Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. № 3. Том 1. С. 36–42.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

1. Галабурда Т. І. Соціально-політичні та правові передумови кодифікації кримінального процесуального законодавства в Австрійській імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXIII звітної науково-практичної конференції* (м. Львів, 7–8 лютого 2017 р.). Львів, 2017 р. Ч.1. С. 51–54.
2. Галабурда Т. І. Наукове дослідження кримінального судочинства в Галичині у XIX ст. та його значення для розвитку історико-правової науки. *Актуальні проблеми викладання історико-правових дисциплін в*

- системі вищої юридичної освіти України і зарубіжних країн: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Львів, 19 жовтня 2017 р.). Львів, 2017. Випуск 1. С. 136–140.*
3. Галабурда Т. І. Римське право як джерело австрійського Кримінально-процесуального кодексу 1873 р. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXIV звітної науково-практичної конференції (м. Львів, 7–8 лютого 2018 р.). Львів, 2018 р. Ч.1. С. 39–43.*
  4. Галабурда Т. І. Особливості реалізації права особи на захист за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р. *Сучасна юриспруденція Європейського Союзу: взаємодія права, нормотворчості та практики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Люблін, 17 квітня 2018 р.). Люблін, 2018. С. 26–29.*
  5. Галабурда Т. І. Застосування австрійського кримінально-процесуального кодексу 1873 р. в ЗУНР. *Західно-Українська Народна Республіка та її місце в історії українського державотворення: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Львів, 1 листопада 2018 р.). Львів, 2018. Випуск 2. С. 266–273.*
  6. Галабурда Т. І. Особливості створення та функціонування суду присяжних за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р. ЛНУ імені І.Франка юридичного факультету: *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXV звітної науково-практичної конференції (м. Львів, 7–8 лютого 2019 р.). Львів, 2019 р. Ч.1. С. 45–49.*

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Отримані результати розширюють та доповнюють історико-правові знання про кримінальне судочинство у Галичині за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 року, а тому мають важливе наукове значення для науки історії держави і права і можуть бути використані у навчальних курсах «Історії держави і права України» та в подальших наукових дослідженнях.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Положення та висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані у науковій сфері для історико-правових досліджень генезису та еволюції системи правосуддя в Україні; навчальному процесі, методичній і організаційній роботі під час викладання навчальних курсів «Історія держави і права України», «Історія держави і права зарубіжних країн», а також історико-правових аспектів деяких курсів інших юридичних дисциплін (судові та

правоохоронні органи, кримінальне право, кримінально-процесуальне право, та ін.); правотворчості у процесі реформування чинного законодавства України у сфері удосконалення діяльності кримінального судочинства в Україні з урахуванням національного та європейського історико-правового досвіду.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України.

Дисертацію заслухано та обговорено на фаховому семінарі кафедри історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 1 від 07 червня 2021 року). У ході обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто.

В цілому дисертаційна робота Галабурди Тараса Ігоровича на тему: «Кримінальне судочинство у Галичині за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 року» є завершеною науковою працею в межах поставлених завдань, у якій науково обґрунтовано теоретичні положення щодо історичного розвитку кримінального судочинства у Галичині в складі Австро-Угорської монархії за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 року. Зроблено висновок про те, кодифікація кримінально-процесуального права в Австрійській імперії, а згодом в Австро-Угорщині мала еволюційний характер, що можна вважати цілком закономірним процесом вдосконалення, уніфікації й систематизації чинних правових норм. Вона ґрунтувалася на правовому досвіді тогочасних провідних європейських держав та відіграла важливу роль у створенні прогресивної системи права, котра, поряд із реформуванням системи судочинства, покликана була сприяти об'єднанню великої території та багатонаціонального населення в одній державі.

Показано, що найбільшим досягненням кодифікації кримінально-процесуального права в Австро-Угорщині було прийняття у 1873 р. нового кримінально-процесуального кодексу. З'ясовано, що австрійський Кримінально-процесуальний кодекс 1873 р. було укладено на основі попередніх кримінально-процесуальних кодексів 1850, 1853 рр. Водночас судова практика, прогресивний правовий досвід провідних європейських держав, значні зміни у соціально-економічних і політичних відносинах в другій половині XIX ст. в Австро-Угорщині привели до необхідності внести суттєві зміни й доповнення до основного кримінально-процесуального закону, наслідком яких став австрійський Кримінально-процесуальний кодекс 1873 р.

Австрійський кримінально-процесуальний кодекс 1873 р. можна вважати одним із найбільш досконалих кримінально-процесуальних кодексів свого часу, котрий діє і сьогодні з багатьма змінами й доповненнями, в останній редакції від 9 грудня 1975 р. зі змінами, внесеними у 2011 р.

На основі вищесказаного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота «Кримінальне судочинство у Галичині за австрійським кримінально-процесуальним кодексом 1873 року» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, з наступними змінами).

2. Дисертація відповідає спеціальності 081 Право (галузь знань 08 «Право»).

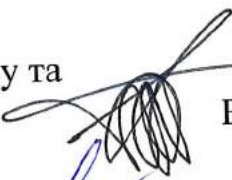
3. Наукові праці Галабурди Т.І., опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю відповідають п. 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, з наступними змінами.

4. Дисертація «Кримінальне судочинство у Галичині за австрійським кримінально-процесуальним кодексом 1873 року» Галабурди Тараса Ігоровича рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти:

Рецензенти:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального процесу та
криміналістики ЛНУ імені Івана Франка

Бобечко Н.Р.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри історії держави, права
та політико-правових учень
ЛНУ імені Івана Франка

Морьяк-Протопопова Х.М.

07 червня 2021 р.

Підписи проф. Бобечка Н.Р. та доц. Морьяк-Протопопової Х.М. засвідчую.

Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка, доц.

Грабовецька О.С.

